כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת בהר ■ חסד שבנצח ■ ז' אייר ה'תשע"ד ■ 07.05.2014 ■ גליון מס' 273

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

"על דאטפת אטפוך"
הלל הזקן טייל על שפת הנהר כשלפתע הוא הבחין במחזה מוזר למדי: גולגולת שצפה על פני המים...
המשך בעמ' 3

שו"ת קיץ
אמנם ה'מימונה' כבר חלפה עברה, חלק גדול מהכיבוד הוכן כבר לפני פסח, הוקפא, נמכר במכירת חמץ, ובמוצאי החג הופשר וחומם?...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
גלגולו של שוחט
שמעתי מאבי הרה"ק זצ"ל שהוא בעצמו בהיותו צעיר לימים, היה עד ראי' במעשה הזה, שאירע בפני אביו...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ ועדיין "כולנו מסובין"
■ ספירת העומר בלשון ארמית
המשך בעמ' 5

פרשת בהר

שבת הארץ

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הרעיון המרכזי של פרשתנו הוא שהאדם אינו ריבון על רכושו ואדמתו, אלא "לה' הארץ ומלואה", ועל האדם להתנהג בארצו של הקב"ה לפי ההנחיות של בורא העולם. שתי סיבות מובאות בפרשתנו מדוע חייב האדם מישראל לציית למצוות הבורא בעניין רכושו: האחת, "כי לי כל הארץ". השניה, "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". הסיבה הראשונה מכוונת למצוות התלויות בארץ, והסיבה השניה מכוונת למצוות שהאדם מקיים בגופו, שגם בזה וגם בזה האדם חב את רכושו ואת חייו לבורא עולם. ולכן בעניין הקרקע נאמר: "ושבתה הארץ שבת לה'" ולעניין הממון ציותה התורה: "את כספך לא תתן לו בנשך", ולעניין הרכוש נצטווה האדם לשחרר את עבדו כמו שנאמר: "ויצא מעמך הוא ובניו ושב אל משפחתו" והטעם לשניהם הוא: "כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים".

אחת המצוות הממחישה לאדם ביותר כי לה' הארץ היא מצות 'שבת הארץ'. בעוד ש'שבת בראשית' באה להעיד כי 'ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ', הרי מצות השמיטה באה להודיע על ההשגחה, כי לאחר הבריאה לא עזב ה' את הארץ והוא ריבון העולם ומשגיחו. הבדלה זו מביא הנצי"ב בפירושו 'העמק דבר' וכך כתב שם: "כי לא כשבת בראשית שהציווי הוא על האדם, שאסור לאדם הישראלי לעשות מלאכה בשבת, אבל למשל שיעשה הגוי מעצמו מלאכת ישראל בשבת דבר זה מותר מן התורה, (והאמירה לנכרי בשבת שאסורה היא רק מדרבנן). מה שאין כן השביתה בשנה השביעית שהאיסור הוא על הקרקע, שהרי מותר בשנה השביעית לחרוש ולזרוע בחוצה לארץ, ולהיפך בארץ ישראל כתוב: 'בכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ', שיש כאן ציווי לישראל לגאול את הארץ מן הגוי". אלא שבענין זה, האם מצות שביתת הארץ בשמיטה היא איסור על הקרקע או על האדם, קיימת מחלוקת בין החכמים, את המחלוקת הזו אפשר לכאורה לתלות בטעם מדוע ציותה התורה להשבית את השדות בשנת השמיטה, הרמב"ם (בספרו מורה נבוכים ח"ג פל"ט) מביא שני טעמים: האחד, "לחמלה על בני האדם והרחבה לבני אדם כולם", לפי זה מצות הפקרת השדות בשמיטה באה ליצור שוויון בין בני האדם, והשנייה, "כדי שתוסיף הארץ תבואתה ותתחזק בעומדה בשמיטה". לטעם הראשון האיסור מכוון להטיב לבני האדם, ולטעם השני האיסור מכוון לטובת הארץ. אבל חלוקה זו אינה הכרחית, שהרי הנצי"ב סובר שאיסור השביתה הוא על הקרקע ולכן אפילו ע"י נכרי אסור לעבוד בשביעית, והוא עצמו מסביר: "שבת לה' - לא בשביל טובת הקרקע לנוח פעם אחת בשבע שנים, אלא בשביל דבר ה' ורצונו". אחד מפסוקי המפתח בפרשתנו הוא הפסוק: "והארץ לא תימכר לצמיתות כי לי כל הארץ, כי גרים ותושבים אתם עמדי". ולכאורה הביטוי 'גרים ותושבים' הוא תרתי דסתרי, שהרי ה'גר' הוא אדם זר ששהותו במקומו הוא ארעי, ואילו 'תושב' הוא אזרח קבוע, אדון הארץ, וכיצד שילבה התורה את הצמד הזה בביטוי אחד? קושי זה מיישב החתם-סופר בספרו 'תורת משה': האיסור המונע מהאדם למכור את שדהו לצמיתות הוא לכאורה מורה שאין לאדם בעלות מוחלטת על שדהו ואין הוא יכול לעשות עם שדהו כרצונו, כך שהאיסור הזה מציג אותו במעמד של 'גר' על שדהו. אבל דווקא האיסור הזה הוא הגורם לאדם שישאר בעליו הקבועים של השדה, שגם אם יאלץ אי פעם למכור את שדהו, הרי לבסוף השדה חוזרת אליו, וכך היא נשמרת להיות עוברת בירושה מדור לדור כל ימות עולם, נמצא שמצב ה'גר' הוא שהופך את האדם ל'תושב' קבוע בשדהו.

שנאת עולם לעם עולם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ישראלים רבים היו רוצים לראות את יחסי ישראל ואומות העולם כיחסים רגילים השוררים בעולם בין עם לעם ובין מדינה למדינה. ואם גם פה ושם יש סכסוכים בין מדינות ואפילו מלחמות, הרי בסופו של דבר כל סכסוך ניתן לבסוף ליישבו במשא ומתן, בויתורים ובפשרות. כך היו רוצים לראות גם רבים מאתנו, לא רק חילוניים אלא גם דתיים, את הסכסוך הקיים בינינו ובין האומה הערבית, במיוחד זו היושבת בארץ ישראל, שרק אם נלך לקראתם ונוותר להם על חלקי ארץ ישראל, "שטחים תמורת שלום" כי אז הכל יבוא על מקומו בשלום. ולמרות האכזבות החוזרות ונשנות לכל הנסיונות שנעשו עד כה, למרות ההסכמים המופרים בריש גלי, אותם חולמי השלום עדיין מקוים שעם קצת אורך רוח, התחשבות עם מצוקות הצד שכנגד, בוויתורים ומחוות, נזכה לשלום, לא לעתיד לבא אלא "שלום עכשיו" כאן ועכשיו.

בטעות הזו שגה גם יעקב אבינו, ולפניו רבקה אמו כששמעה את בנה עשו אומר: "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", היא מייעצת ליעקב: "הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך, ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה, וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך, עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו, ושלחתי ולקחתיך משם". רבקה ראתה את שנאת עשו ליעקב כסכסוך רגיל בין שני אחים, שמרחק הזמן והמקום ישכיחו את האיבה ושוב יוכלו השנים לדור זה בצד זה. אבל בכל אותן שנים שברח יעקב מעשו למרות מרחק הזמן ונמקום, לא ראה יעקב אות של פיוס מצד עשו. ורק לבסוף, בציוויו של מקום: "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך" חוזר יעקב לארץ ישראל, אבל גם אז עדיין לבו מלא תקווה שהסכסוך בינו לעשו ניתן לתיקון בידי אדם, ולקראת פגישתו עם עשו הוא מתקין עצמו לשלושה דברים: לדורון, תפילה ומלחמה. ורק אחר המפגש של יעקב עם שרו של עשו, כשמתגלה לו שהסכסוך שלו עם עשו אינו סכסוך אנושי רגיל עם עשו אחיו, אלא זהו מאבק עם שרו של עשו, מאבק עם כוחות על אנושיים, אז הפנים יעקב את מהות הסכסוך ולקח נשימה ארוכה, הוא מתחמק מהצעתו של עשו "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך", ללכת יחד, ויעקב מתחמק ואומר: "יעבור נא אדוני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי" והוא מבטיח לו להיפגש עמו לעתיד לבא "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", ואמרו על כך חז"ל במדרש (ב"ר עח): "חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שהלך יעקב אבינו אצל עשו להר שעיר מימיו, אפשר יעקב אמיתי היה ומרמה בו?! אלא אימתי הוא בא אצלו? לעתיד לבא, כמו שנאמר: ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

שנאת האומות מלווה את עם ישראל בכל מסלול חייו, יש מהן שנעשו מתוך פחד מדומה כמו פרעה במצרים שחשש "פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ". אבל רבים משונאי ישראל שנאתם לישראל היא ללא סיבה, כמו עמלק שלא היה לו כל מגע עם ישראל, לא היה כל איום של ישראל עליו, והוא כנחש בא ומזנב בישראל. וכך גם המן הרשע בן בנו של עמלק שמסית את המלך להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, ללא כל התגרות של העם היהודי, (התנגשותו עם מרדכי אינה סיבה להשמדת עם, לעשות חשבון עם עם ישראל כולו). והדבר חוזר על עצמו במדבר סמוך לכניסתם של ישראל לארץ ישראל, לאחר שראה בלק את אשר עשה ישראל לאמורי כתוב בתורה: "ויגר מואב מפני העם כי רב הוא, ויקץ מואב מפני בני ישראל" האם פחדו של מואב היה מוצדק? האם היתה לו אחיזה במציאות? לא ולא! לעמון ומואב היתה חסינות, שהרי ישראל נצטוו במפורש: "אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה" וכן לגבי בני עמון: "וקרבת מול בני עמון, אל תצורם ואל תתגר בם, כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירושה, כי לבני לוט נתתיה ירושה".מכאן שלא היה איום בטחוני מצד ישראל על מואב או בני עמון, ואם כך מהי סיבת הפחד שתקף את מואב? מה שהטריד את המואבים היה "כל אשר עשה ישראל לאמורי", הצלחתם של ישראל היא שעוררה את קנאתם ושנאתם של המואבים, כי האומות מוכנות לקבל את ישראל בשפלותו אך לא בגבורתו. המלבי"ם מסביר את סיבת השנאה על פי הפסוק: "וייקץ מואב מפני בני ישראל" שהשם הזה "בני ישראל" מציין מעלתם של ישראל והיותם מובדלים בדת מיוחדת ובגויים לא יתחשב, ומסיים המלבי"ם: "אין שנאה כשנאת הדת". בלק יודע שיש לו חסינות ביטחונית על כן אין הוא חושש שישראל יכבשו את ארצו, אלא חושש מכיבושי ישראל סביב ארצו ככתוב: "עתה ילחכו הקהל את סביבותינו". לצערנו תופעה זו חוזרת על עצמה גם בתקופתנו, מדינות רבות שאין להם גבול משותף עם מדינת ישראל שרויות עמנו ביחסי איבה, לא מפני שאנו מאיימים עליהם אלא מפני שנאת עולם לעם עולם, שאינה יודעת גבולות ועמים, אנטישמיות מערבית ואנטישמיות איסלמית אינה פוסקת עד היום, ולצערנו אנו לומדים את האמת הזו בדרך הקשה.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

"על דאטפת אטפוך"

/ הרב יוסי מרכוס*

הלל הזקן טייל על שפת הנהר כשלפתע הוא הבחין במחזה מוזר למדי: גולגולת שצפה על פני המים. הוא לא הוציא את הסלולרי שלו כדי לצלם ולהעלות לאינטרנט. במקום זאת הוא פנה ישירות אל הגולגולת ואמר שש מילים בארמית: "על דאטפת אטפוך, וסוף מטיפיך יטופון."

לו היה אומר זאת בעברית, זה היה נשמע בערך כך: "את טבעת בגלל שהטבעת אחרים. ובסופו של דבר, אלו שהטביעו אותך יטבעו אף הם". טוב, בארמית זה נשמע טוב יותר. הסיבה שהדובר דיבר בארמית הייתה, בגלל שבאותם ימים - קרוב לסוף תקופת בית המקדש השני - השפה הארמית הייתה עדיין נפוצה מאוד, במיוחד בקרב היהודים שהתגוררו בבבל. הדובר התגורר בבבל עד לגיל ארבעים, אז הוא היגר לירושלים ולמד תורה אצל שמעיה ואבטליון, אחים ממוצא יווני שהתגיירו והפכו להיות מגדולי חכמי ישראל בימיהם. היה זה הלל הזקן, המחבר של הפתגמים המפורסמים יותר "אם אין אני לי מי לי", "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך." הוא היה מפורסם בשל חכמתו וסבלנותו. כמו משה רבנו, הוא היה מפורסם בענוותנותו, וכמו משה רבנו הוא חי 120 שנה. לפי הקבלה, נשמתו של הלל הייתה נשמתו של משה רבנו.

הרמב"ם והגולגולת

רב נוסף בשם משה, רבי משה בן מימון שחי כאלף שנה לאחר סיפור הגולגולת, בפירושו על פרקי אבות הסביר זאת כך: המשנה מלמדת אותנו כי "במידה שאדם מודד - בה מודדין לו." אדם שעשה דבר רע, סופו כי יסבול מכך בעצמו. מי שלימד וחידש דבר רע, יינזק מכך בעצמו; ומי שלימד מעלה ודבר טוב, יזכה ליהנות מפירות מעשיו.

פרעה מול משה בפעם השנייה

נכדו של הרמב"ם, רבי דוד הנגיד, מציין, כי מסורת הועברה מדור לדור, ולפיה, הגולגולת הייתה של פרעה בעצמו. לפיכך הלל אמר לו: אתה שציווית כי יטביעו את ילדי ישראל ביאור, לפיכך טבעת בעצמך." היה זה מתאים כי הלל, גלגול של משה רבנו, יאמר זאת לפרעה.

האר"י הקדוש מסביר, כי החלק השני של דברי הלל לא היו מכוונים לפרעה אלא לעם ישראל: כפי שפרעה טבע בים, כך גם כל שונאי ישראל בסופו של דבר ייכחדו אף הם.

הרבי מליובאוויטש ראה בדברים אלו דברי נחומים ליהודי הנמצא בגלות וחש כי אין באפשרותו לעמוד מול האתגרים הקשים וחושך הגלות. הלל אומר לאותו יהודי: אם פרעה הנורא, שאפילו משה רבנו חשש לעמוד בפניו ובורא העולם צריך היה לחזק את ליבו ולומר "בא אל פרעה", אני אבוא עמך ביחד, טבע בסופו של דבר, כך גם פרעה בכל דור ודור, וכל אלו שמנסים להטביע אותך באמצעות רדיפות פיזיות או רוחניות, בסופו של דבר ייעלמו אף הם.

(אתר "בית חב"ד")

*הרב יוסי מרכוס הוא שליח ומנהל בית חב"ד בס. מטאו, קליפורניה.

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואלת אודליה סממה (ראשל"צ): אמנם ה'מימונה' כבר חלפה עברה לה, אבל בכל זאת אני מרשה לעצמי לשאול את הרב שאלה הקשורה לכך.

ב'מימונה' האחרונה (במוצאי שביעי של פסח) אירחתי בביתי את משפחתי ומשפחתו של בעלי, וכמו כן מכרים וחברים לחוג את חגיגת הממונה כמיטב המסורת.

כמובן שה'מופלטה' המסורתית לא נפקד מקומה, והיא תפסה מקום חשוב על השולחן ביחד עם מיני מאכלים נוספים.

לשאלת האורחים כיצד הצלחתי להתארגן כל כך מהר ולהכין מופלטות ושאר מאכלי חמץ כל כך מהר, עניתי להם שחלק גדול מהכיבוד הוכן כבר לפני פסח, הוקפא, נמכר במכירת חמץ, וכעת במוצאי החג הפשרתי וחיממתי והרי הוא לפניכם.

תוך כדי שאמרתי זאת ראיתי שכמה מקרובי משפחתי (שהם יותר דתיים ממני) מקמטים את מצחם ונראה שאין דעתם נוחה במה שעשיתי. ומשום כך אני פונה לרב בשאלה האם אכן יש בעיה במה שעשיתי? ואין אני שואלת רק על העבר, אלא גם על העתיד לשנה הבאה אי"ה.

תשובה: אכן נראה שאין לעשות כך משתי סיבות:

א) מכירת חמץ לא נתקנה בשביל כדי שיהיה אפשר לקנות חמץ קודם הפסח שיהיה מוכן לאחר הפסח ובוודאי לא כשמדובר באדם פרטי שהוא לא בעל עסק או חנות, אלא נתקנה בשביל מי שנתקע עם סחורה מרובה של חמץ ומשום הפסד מרובה הקילו, אבל לאדם הפרטי ההוראה היא לא לסמוך על המכירה כשמדובר בחמץ ממש אלא יכלכל את צעדיו נכונה שלא 'יתקע' עם הרבה חמץ לפני פסח, ובטח ובטח שלא לקנות חמץ במיוחד ערב פסח כדי שיהיה זמין לאחר הפסח.

ב) באופן כזה שאת זקוקה דווקא למופלטות שיהיו לך מוכנות לאחר הפסח וייתכן מאוד שאם הגוי יבוא וירצה לשלם לך את השווי של החמץ שברשותך לא תסכימי (שהרי את זקוקה דווקא למופלטות כדי לכבד בהם את האורחים) יש בזה חשש משום 'רוצה בקיומו של החמץ' כמבואר בפוסקים[א].

א - עיין פסקי תשובות סימן ת"נ אות ז'. ויש עוד להעיר שבכל מקרה יש לחכות במוצאי שביעי של פסח זמן מה עד שהרב קונה בחזרה את החמץ כדי שיהיה אפשר להשתמש בחמץ הנמכר.

סיפור לשבת

גלגולו של שוחט

{הסיפור הנורא דלקמן נרשם מפיו של כ"ק האדמו"ר מבאבוב:}

שמעתי מאבי הרה"ק זצ"ל שהוא בעצמו בהיותו צעיר לימים, היה עד ראי' במעשה הזה, שאירע בפני אביו, הוא זקני מה"ר שלמה מבאבוב זצ"ל. ואני בעצמי שמעתי המעשה הזה ממקורבו של זקני מבאבוב, ר' ישראל יצחק. וכן שמעתי מהגבאים ומזקנים שהיו באותו מעמד. וכולם העידו פה אחד על אמיתת המעשה האיום.

ומעשה שהיה כך היה:

בחזקת (כשגברה) מחלתו על זקני הרה"ק מה"ה שלמה זצ"ל מבאבוב, והיה אסור למיטתו, נמלכו אנשי ביתו ושלומו להביא אליו את דר'. וואכטעל מקראקא. מגדולי הרופאים בזמנו ולא חפצו לסמוך על רופאי העיר באבוב גרידא. בעת ההיא בא בפני זקני מבאבוב אב ובתו מהונגריה. הבת הייתה בגיל הבגרות, ודיבוק שרוי בתוכה ומצערה בייסורי תופת שאין לשער,וקול צעקותיה בקע שחקים, והדיבורים שיצאו מגרונה סימרו שערות ראש. מתוך דיבוריה ומנהגה, היה מבורר ללא כל ספק, שזה היה דיבוק השוכן בה וממרר את חייה.

הגבאים נתנו רשות לאב להיכנס עם בתו אל בית הספרים שהי' אצל בית המדרש ולהמתין שם עד שישאלו את פי זקני אם מסכים שיבואו לפניו. הלומדים בבהמ"ד והמקורבים, נפל עליהם אימתה ופחד בשמעם את הצעקות המשונות ואת הקולות האיומים שיצאו מפי הנערה, והבחורים נסו מבית המדרש באימת מות. הדיבוק צעק מרה על הייסורים והמכות הנוראיים שהמחבלים מייסרים אותו על דבר העבירות הגסות שעשה בחייו ומפריעים מנוחתו.

מכל דיבוריו וצעקותיו של הדיבוק נתברר, שהוא היה שוחט ובודק בכמה קהילות והאכיל טרפות ונבלות ועבר על איסורי תורה חמורים. ממנהגיו המשונים נתאמתו הרבה דברי חז"ל, שרשעים אפילו על פיתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה. ברגעים שמחבליו הניחו לו קצת, דיבר דברים מכוערים של ניבול פה. ובה בשעה אמר סימנים שלמים מ"תבואת שור" ושאר הלכות שחיטה. היה ברור כשמש, שנערה בת י"ב אין ביכולתה לומר בעל פה, ללא כל טעות, הלכות ארוכות מתבואת שור, שלא שמעה אותן מעולם.

הוא שר ניגונים הונגריים בניבול פה, שלכל זה לא היה שום שייכות לילדה קטנה. ולא היה שום ספק שזהו דיבוק שנכנס בה. הוא סיפר לגבאים שנתגלגל זה כמה פעמים, ועכשיו נתנו לו רשות להיכנס בילדה זו להינצל קצת מייסוריו המשונים. קלי הדעת שעיניהם ראו ואוזניהם שמעו דיבוריו וילולותיו שבו בתשובה שלימה, כי ראו עין בעין, איך בעלי עבירה סובלים בעד פשעיהם הגסים. הם שמעו מפורש מפיו כמה טריפות הכשיר מצד חימוד ממון וכמה עבירות גסות עבר בתאוותיו.

כשהדיבוק שתק ישבה הילדה במנוחה כאילו לא נעשה דבר, ואולם כאשר התקיף אותה, קפצה ממקומה בבהלה ונזקפה על ראשי אצבעות רגליה ופיה נפתח במלואו והקולות החלו להרעיש מגרונה. השמיעה דיבורים איומים, "תבואת שור" עם ניבול פה, דין וחשבון מפשעיו, וצעקות משונות מהייסורים והמכות הנוראיים שספג ממלאכי חבליו מלוויו.

אבי הילדה התחנן אצל הגבאים שיניחוהו להיכנס לזקני הקדוש מבאבוב, אבל מקורבו ר' ישראל יצחק אמר, שזקני אינו בקו הבריאות והביקור הזה יצערנו ויזיק לבריאותו, ולא אבה להרשות לו להיכנס. אומנם כמה מהנמצאים שם, בראותם את ייסוריה של הילדה ואביה, אמרו שצריך לשאול את פי זקני אולי יסכים לראותה, ולתקן הנשמה. אחרי חילוקי דעות נכנסו לזקני ומסרו לו ע"ד היהודי וילדתו. ענה ואמר זקני מבאבוב, אם אפשר לתקן נפש ולפדותה מרשות הקליפות, הרי זו זכות גדולה, ובפרט ששלחום הנה מן השמיים, בודאי אין היתר לדחות נפש ולהימנע מלהושיע לה, ואמר להיכנס.

אחד מן הגבאים, אברהם גבאי, שאמר שידע את השו"ב בחייו, והיה לו פעם עסק עימו, פנה אל הילדה ואמר, הרי אמרתי לך אז שיהי' לך סוף כזה. הילדה קפצה פתאום ממקומה ופשטה ידיה באריכות בלתי טבעית ומגרונה יצא קול מאוים. הגבאי אחזתו רעד ונס בבהלה איומה.

הוסכם שהילדה תיכנס אל זקני זצ"ל תיכף בבוקר. אבל הגבאים יזמו תחבולה משלהם, לאחר את כניסתה עד אחה"צ, כדי להראותה מקודם לד"ר וואכטעל, שהיה צריך לבוא אל זקני, ולשמוע את דעתו על החזיון האיום הזה. ואף שראו שזקני התכונן לקבל את הדיבוק מיד בבוקר, וציווה להכניס אליו ספרי קבלה שונים, בכל זאת גמרו אומר להמתין. כשראה זקני מבאבוב שכבר עבר זמן מה והיהודי וביתו לא הוכנסו לחדרו, שאל את הגבאים לסיבת הדבר, והודו לו שרצו להראותה מקודם לד"ר. אמר להם זקני, ומה תרוויחו אם יראנה, והרי ישאר אפיקורס כמו שהיה ובוודאי לא יחזור בתשובה. והלא בזמן קריעת ים סוף נאמר, נמוגו כל יושבי כנען וחיל אחז יושבי פלשת אבל אף אחד לא חזר בתשובה. אבא זצ"ל היה רגיל לספר, שכשהוכנסה הנערה, נכנס גם הוא לחדר אביו לראות איך ייפול דבר. אבל מרוב אימה ופחד אחז בגבאים רבי ישראל יצחק ורבי יצחק ליזר כשארכובותיו דא לדא נקשן.

זקני שאל מיד את הדיבוק מה אתה רוצה מהילדה התמימה הזאת. הדיבוק התחיל לספר את כל דברי ימיו ושהיה חוטא ומחטיא עוד בנעוריו ונעשה שוחט ובודק על אף קלות דעתו.

המשך בעמוד הבא...

והיה שוחט בכמה קהילות, ורבי משה יונגרייז זצ"ל, אב"ד קאשוי, העבירו מהיות שוחט ובודק. אחרי מותו נתנו לו רשות להתגלגל בנער שהובא לפני הרה"ק משינאווא שציוה עליו לצאת מהנער ויתקן אותו. הוא אמנם יצא אך הרב משינאווא שכחו לגמרי. אח"כ עינו אותו שוב בעינויים קשים ומרים עד שנכנס בגוף הילדה. זקני הק' מבאבוב אמר לו, אתה מענה ילדה מישראל שלא עשתה לך שום רע מעולם, אם תצא ממנה אני מבטיחך שילמדו כאן משניות לתיקון נשמתך ויהי' לך תיקון. אבל הדיבוק צעק בקול משתולל ומילל, "על הילדה יש להם רחמנות אבל עלי אין מי שירחם". אמר לו זקני, "אני מבטיחך שילמדו לתיקונך וגם אני בעצמי אלמד". ושוב נשמע קולו המשונה באומרו, "כבר הבטיחו לי פעם ללמוד בשבילי ולא קיימו הבטחתם". ענה זקני ואמר, "אם תצא מהילדה, אבל לא כאן רק מיד כשתבוא לביתה, אני מבטיחך שאושיב מיד עשרה יהודים שילמדו בשבילך משניות שנה תמימה, ותהיה לך מזה טובה גדולה".

כתום זקני זצ"ל את דבריו, אמרו הגבאים אל אבי הילדה, "הנה הרב הבטיח להושיעך ויכול אתה לנסוע לביתך לשלום". אך יצאו האב ובתו מחדר זקני והדלת כמעט שנסגרה אחריהם, פתאום חזרה הילדה ודחפה בכוח את הדלת שהסתובבה ברעש על צירה, וקול איום משונה ומילל ומוזר פרץ מגרונה: "מען זאל נאר נישט פארגעסען צו לערנען". אחרי רבות בשנים כשאבי ז"ל סיפר לי המעשה סיים: "הקולות המשונים עדיין מצלצלים באוזני כאילו עכשיו שמעתים". עוד בלילה ההוא לקח זקני ז"ל משניות בידו ולמד בקול, כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וכו' והתעמק מאוד ברעיונותיו.

אחרי כמה ימים בא מכתב מאבי הילדה ובו תודה עצומה לזקני ז"ל, שהדיבוק עזבה ובתו ב"ה נרפאה. אחרי הסתלקות זקני זצ"ל, היה אבי בברדיצ'וב ואיקלע לתמאן גם הרב הגאון מהר"מ יונגרייז ע"ה מקאשוי. אמר לו אבי ז"ל, "הרב מקאשוי, יש לי אליכם פריסת של' מהעולם העליון". שאלו רבי משה: מה אתם חושבים, מה כוונתכם הרב מבאבוב. ענה אבי ז"ל, שמעתי בעצמי נשמה אחת של שוחט שבא מהעולם האחר ומתאונן, שהרב מקאשוי העבירו משחיטתו ואין לו מנוחה משום ששחט והאכיל בטרפות ונבלות. השיב לו רבי משה, כן אמת הדבר, לא היה לי כלל טעות בשקץ הזה. היו אנשים שהתרעמו עלי בשביל שהדחתיו, אבל אני הכרתי מיד שהיה שקץ.

זקני ז"ל קיים הבטחתו ולמדו אצלו משניות שנה תמימה ועשה בזה טובה מכופלת, שהדיבוק לא יצער עוד אנשים מישראל, והדיבוק אחרי סבליו העצומים, המציא לו זקני מנוחה נכונה בתיקון נשמתו. זכות זקני ז"ל יעמוד לנו ולכל ישראל להיוושע במהרה בימינו בכל מיני ישועות ונחמות.

(מתוך ספר אדמו"רי באבוב / סיפורי גלגולים: משה יהודה בלוי)

שביבים / שאול שיף

ועדיין "כולנו מסובין"

האדמו"ר הזקן מטולנא, רבי יוחנן טברסקי זצוק"ל (בית וגן, ירושלים) נוהג היה לספר בכל חודש ניסן את הסיפור המוכר היום לרבים, גם בזכות הגיליון הזה, על ר' שמואל שמעלקא מניקלשבורג, אב"ד בשינאווא, שביקש לברר אצל אליהו הנביא את הסיבה להתמשכותה של הגלות הנוכחית. הוא ביקש מהמקובל הצדיק הנסתר, רבי נתן נטע שינאוואר, שהיה נוהג לפגוש את אליהו הנביא לעתים קרובות, שישאל אותו, את אליהו הנביא: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות". לאמור: מדוע הגלות האחרונה הזאת, שונה מכל הגלויות, וקצה אינו נראה באופק, בניגוד לגלויות האחרות שקדמו לה. ר' נתן נטע הבטיח למלא את מבוקשו ולשאול את אליהו הנביא. לאחר חג הפסח חזר רבי נתן נטע אל ר' שמואל שמעלקא עם תשובתו של אליהו הנביא, שאותו אכן פגש בליל הסדר. "התשובה היא - כי "הלילה הזה כולנו מסובין".

התחילו כל הנוכחים לנסות ולפענח את משמעות התשובה הזאת, זה בכה וזה בכה, עד שהגיעו עם הסיפור לרבי אלימלך מלידנסק. רבי אלימלך דחה את כל הפרשנויות, והסביר כי מילת ה"מסובין" של אליהו הנביא אין משמעותה ישיבה בהסבה, אלא כ"מסובין" של סבי דבי אתונא (ראה מסכת בכורות דף ח' עמוד ב). הוא התייחס לשאלה ששאלו זקני אתונא את רבי יהושע בן חנניה, כיצד ניתן למשוך אל העיר באר הנמצאת במדבר, ועליה השיב רבי יהושע: "אפשלי לי חבלי מפארי ואעייליה"... (=עשו לי חבלים מסובין (של חיטה) ובאמצעותם אמשוך את הבאר אל העיר, ואם אין אתם עושים לי חבלים מסובין אזי גם אני לא אמלא שאלתכם בעניין הבאר...). משמעות התשובה: כשם שאין כל אפשרות מעשית לחבר את הסובין האחד לשני, שכן הדבר אינו בר-ביצוע כלל עקב היותם זעירים וקשים, כך אין כל אפשרות למלא בקשתכם ולמשוך הבאר מן המדבר אל העיר.

וזו הייתה תשובתו של אליהו הנביא: "הלילה הזה כולנו מסובין", הגלות הזאת מתארכת כי אין אחדות בעם ישראל, כולנו "מ-סובין", כאילו עשויים מסובין שאינם מתחברים זה לזה. רח"ל.

נזכרתי שוב בסיפור הזה ביום שלישי השבוע, כאשר שמעתי שיחה מפיו של ידידי הטוב פרופ' פטריק סורקין, שבמהלכה סיפר, כי ישנה חברת נדל"ן בפריז, שמתעדת בתים של אזרחים צרפתים בעלי חזות יהודית (בעיקר שומרי תורה ומצוות), מתוך ידיעה שהאירועים האנטישמיים יגרמו לבעלי הבתים הללו למכור אותם בזול, כאשר יראו עצמם נאלצים לעזוב את צרפת. סיפר פרופ' סורקין: "חבר שלי, רופא יהודי בעל חזות גויית, חיפש לקנות דירה במרסיי, ואמרו לו הגויים המקומיים: אל תמהר, עוד מעט היהודים יעזבו כאן ותוכל לקנות דירה בזול". מזכיר לכם משהו?

בנסיבות הללו, כאשר אירופה מזנבת ביהודים, וארה"ב של ברק אובאמה, חניך ובוגר הכנסייה של הכומר האנטישמי השפל ג'רמי

רייט, וארה"ב של ג'ון קרי המומר, הרוצה לגרור את ישראל לגבולות אושוויץ, אין זו השעה להיות "מ-סובין". דרושה אחדות בכל הגזרות, יהיה מחירה אשר יהיה. אין לסמוך על ארה"ב בשום דבר ועניין. הייתה זו ארה"ב של ג'ימי קרטר שהעלתה את חומייני לשלטון, היא ורק היא, בשם "זכויות אדם", ובכך הביאה לעולם את הגרועים שבאויבי האנושות; והייתה זו ארה"ב של ברק אובאמה, שבגד באופן מאוס ועלוב ביותר בידידו האישי, כביכול, חוסני מובארק, והכניס את מצרים לתוהו ובוהו שסופו מי ישורנו, גם אם כרגע המצב הזה משרת את מטרותיה של מדינת ישראל, אבל לא לכך התכוון אובאמה...

ארה"ב הנוצרית, שסירבה להפציץ את אושוויץ על מתקניה ואת מסילות הברזל שהובילו אליה, שהערימה קשיים אדירים על פליטי המשרפות, שתמכה בהקמתה של מדינת ישראל מתוך אמונה ותקווה של נשיאה כי המדינה שתקום ממילא לא תחזיק מעמד ותיבלע על ידי צבאות ערב וכנופיותיהן, כפי שחזו זרועות המודיעין האמריקניים, היא משענת קנה רצוץ עם כל ההכרזות על היותה בת-ברית שלנו, ואוי לראש ממשלה בישראל שיסמוך עליה ביום המעונן.

אשר על כן הגיעה השעה לסיים את המחלוקות הקשות בתוך עולם התורה הליטאי, שאין להן אח ותקדים בביזוי גדולי תורה והפניית עורף לכל ספרי המוסר המוכרים לנו. מחלוקת למטה גורמת להמעטת קומתה של השכינה, ואיני בא ח"ו להטיף מוסר לאיש, אלא שים האי-מיילים שאני מקבל מהצדדים הנצים, משקף חילול ה' איום ונורא, מעורר חלחלה ממש.

מעיד אני עליי כל סוגי העדויות שבעולם, שבכל שנות עבודתי העיתונאית לא שמעתי מחובש כיפה סרוגה קללה או ביטוי חריג ומעליב כלפי רב, אדמו"ר, צדיק וכיו"ב, כפי שאפשר לשמוע היום בכל פינת רחוב חרדי. שלא לדבר כבר על "מחלוקת פוניבז'", שוודאי פצעה אנושות מרקמים עדינים בנפשם של צעירים בני תורה. עורך עיתון "הצופה", מר משה אישון הי"ו, נתן אמנם יד חופשית להבעת דעות, אך נזהר והזהיר שלא להשתמש בביטויים מעליבים או פוגעניים כלפי רבנים וכיו"ב. מיותר לכתוב שעל ההנהגה הפוליטית לרסן עצמה ביחסה לעולם התורה ולתקן את מה שקלקלו מחדליה.

ולא נדלג על היחסים המעורערים בין חילונים לבין חרדים:

הקשבתי באחד הימים, בהסכמה, לשיחה שהתנהלה בין אחד מראשי העדה החרדית לבין אריק נחמקין, בתקופת היותו שר החקלאות. הימים היו ערב שנת השמיטה, וה"עדה" ביקשה לייבא שמן זית מספרד. השיחה התנהלה באווירה טובה מאוד. במהלכה אמר נציג ה"עדה" לנחמקין בהומור: הרי את המינימום שאתם נותנים למחבלים בבתי הכלא אינכם יכולים לשלול מאתנו.... ברוח הדברים האלה ייאמר, שמן הראוי שההנהגה הפוליטית והמפלגתית החילונית תתייחס לציבור החרדי לפחות באותו יחס של כבוד שהיא מעניקה לכל התביעות המשונות והחולניות, שתכליתן ערעור מבנה התא המשפחתי. באיזו שמחה הזויה סיפרה שרת הבריאות על הכרה בפונדקאות לבקשת "הורים" בני אותו המין רח"ל. (לא ייאמן : אותה שרת בריאות, בהיותה ראשת עיר, הייתה יושבת למרגלותיו של חכם סאסי זצ"ל הסגי נהור שגר בגבול הרצליה-רעננה, ומבקשת את ברכתו ותפילותיו...).

השעה דורשת אחדות בכל מחיר. בכל המגזרים וכולם עם כולם, שאם לא כן - היה לא תהיה - הלילה הזה כולו מרור.

ספירת העומר בלשון ארמית

בסידור רבי סעדיה גאון, מובא נוסח ספירת העומר בארמית, וז"ל: ביום הראשון: "האידנא חד יומא בעומרא", וביום השני: "תרין יומי בעומרא", וביום השביעי: "יומאי שבעה יומי בעומרא דהון חד שבועא", וכשמגיע לליל ה' סיון אומרים: "יומאי ארבעין ותשעה יומי דעומרא דהן שבעה שבועי שלמי", ע"כ. וכן מנהג התימנים לספור בלשון ארמית, כמובא בדברי המהרי"ץ זצ"ל (מחזור תכלאל חלק שני דף מא: סדר - ספירת העומר בפי' עץ חיים) וז"ל: המנהג לספור בלשון ארמי, ואולי טעמו כטעם הקדיש שלא יתקנאו בנו המלאכים, לפי שבספירת העומר אנו נכנסים ומתעלים במ"ט שערי טהרה, ומצאתי בס' התניא שמביא ל' הספירה בל' ארמי ע"ש בשם הגאונים, אי נמי אפשר דבכבל נתקן בל' ארמי כדי שיבינו גם העמי ארצות את הספירה, דבאינו מבין לשון הקודש לא יצא כמ"ש המג"א ומשום הכי נתקן בל' ארמי", ע"כ.

ונראה ליתן טעם נוסף מדוע סופרים בארמית, דהנה ב"שבולי הלקט" (ענין תפילה סי' ח) כתב בשם הר"ר מאיר נר"ו, טעם נוסף מדוע אומרים את הקדיש בל' ארמית: "דהוא כאדם עצב המשנה מבגדי מילתין (משי) לבגדי סמרטוטין, שהרי בשעה שאומרים בביהכנ"ס 'אמן יהא שמיה רבא' הקב"ה מנענע בראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בבית כך, אוי לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, ועי"ש שכ' בשם רש"י שלכך אומר בקדיש 'ונחמתא' שצריך תנחומין על העצב הזה" ע"כ.

(מתוך "קב ונקי" / יו"ל ע"י צבי וינברג רמת בית שמש)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il